

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Kırk üçüncü İçtima

27.6.1337. Pazartesi

Münderecat

	Sayfa		Sayfa
1. — Zabtı sabık hulâsası	55	3. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hacı Mehmedoğlu Abdullah ve Mehmedoğlu Topal İdris'in evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56
2. — İcra Vekilleri muamelâtı	62	4 — Hiyaneti vataniyeden mahkûm muhtar Şekûroğlu Haralambos'un evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56
1. — Hükümete beyanı itimadedilmesi	62	5. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hasanoğlu Kör Abdullah hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56
3. — Lâyhalar	55	6. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hasiboğlu İbrahim ve rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56
1. — Haziran, Temmuz ve Ağustos'ta, Müdafaai Milliyeden maada hidematı umumiyei devlet için on milyon liralık avans verilmesine dair kanun lâyihası	55:56	7. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Akbaş mahallesinden Emir'in Ahmed ve rüfekası hakkındaki evrakın gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56
4. — Teklifler	60	6. — Takrirler	58
1. — Elâziz Mebusu Rasim Beyin, me-maliki Osmaniye'den düşman istilâsına mâ-rüz kalan mahaller ahalisinden hâkimiyeti Osmaniyede bulunan memleketlere muha-ceret etmiş olanların muhacir addine ve muhacirin hakkındaki müsaadati kanuniye-den istifade etmelerine dair kanun teklifi (2/319)	60	1. — Malatya Mebusu Sıtkı Beyin, Ma-liye ve Müdafaai Milliye Vekâletlerinin her üç ayda bir sarfiyatını kontrol etmek üze-re Mecliste bir Tetkiki Hesabat Encümeni intihab olunmasına dair takriri	58
5. — Tezkereler	58		
1. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Beyşehri'nin Manastır karyesinden Şeyh Hacı Ali ve rüfekasının evrakı hükmiye-sinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56		
2. — Hiyaneti vataniyeden mahkûm Çolak Hacı namı diğeri Artık Ömeroğlu Mevlûd'un evrakı hükmiyesinin gönderil-diğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi	56		

	Sayfa		Sayfa
7. — Muhtelif evrak	55	zulin maaşlarına mukabil arazi verilmesi-	
1. — Düşmandan kurtarılan yerlerden		ne dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni	
gelen teşekkür telgrafları	55	mazbatası (2/312)	58:59
2. — Bayram tebrikine dair telgraflar	55		
8. — Mazbatalar	56	5. — Mersin Mebusu Salâhaddin Be-	
1. — Kastamonu Mebusu Abdülkadir		ysin, hapisanelerin ıslahı ve Bursa Me-	
Kemali Beyin, cinayet mahkemelerinin su-		busu Emin Beyin, hapisanelerin imalât-	
reti teşkili hakkında kanun teklifi ve Lâ-		hane haline ifrağına dair kanun teklif-	
yiha Encümeni mazbatası (2/305)	56	leri ve Lâyiha Encümeni mazbataları	59
2. — Bursa Mebusu Operatör Emin Be-		(2/205, 2/308)	
ysin, metrenin memleketimizde de tul vahi-		6. — Kângırı Mebusu Tevfik Efendi ve	
di kıyası olarak istimaline dair kanun		rüfekasının, müftülerin muamelei tekaü-	
teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası		diyeden istisnalarına dair kanun teklifi	
(2/314)	56:58	(2/315)	59:60
3. — Edirne Mebusu Şeref Beyin, vi-		7. — Antalya Mebusu Halil İbrahim	
ze muamelesinin, Meclis Divanı Muhasebat		Beyin, Matbuat Kanununun tadiline dair	
Encümenince icrası hakkında kanun teklifi		kanun teklifi (2/307)	60
ve lâyiha Encümeni mazbatası (2/310)	58	9. — Beyanat	61
4. — Kastamonu Mebusu Doktor Suad		1. — Hariciye Vekili Yusuf Kemal	
Beyin, mütekaidin, eytam ve eramil ve mâ-		Beyin harici siyaset hakkında beyanatı	61:62

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati 2,25 sonra

REİS — Reisisani Doktor Adnan Beyefendi

KÂTIPLER : Rağb Bey (Kütahya), Feyyaz Âli Bey (Yozgad)

REİS — Celseyi açıyorum. Zabtı sabık okunacak.

(Zabtı sabık hulâsası Kâtip Rağb Bey tarafından okundu)

1. — ZABTI SABIK HULÂSASI

Birinc Celse

Faik Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinik zabtı sabık hulâsası kıraat ve tashiha kabul olundu. Doktor Fikret Beyin her vilâyet merkezinde bir hastane küşadına, Erzurum Mebusu Salih Efendinin müddeti ceza-yelerinin nısfını ikmal etmiş mücriminin affına, Bayezid Mebusu Süleyman Sudi ve Şevket beylerin mezunen memleketlerinde bulunacak Büyük Millet Meclisi âzasının vâkı olacak şikâyetleri tahkik eylemelerine dair teklifi kanunileri Lâyiha Encümenine, İzmit Mebusu Hamdi Beyin Yunan mezalimi hakkındaki sual tavriri ile Erzincan Mebusu Hüseyin Beyin Pülümür kazası memurininin müterakim maaşatının itasına ve Muş Mebusu Osman Kadri ve Mahmud Said beylerin Sason kazası teşkilâtı mülkiyesinin tadiline dair tavrirleri Heyeti Vekileye havale olundu.

Kângırın Mebusu Neşet Beyin Konya hâdisesi isyanıyesini idare edenleri Ankara İstiklâl Mahkemesince muhakeme edilmelerine dair tavriri müzakere ve reddolundu. Muhacirinin sevklere için yüz elli bin liralık avans itası hakkındaki Muvazenei Maliye Encümeni mazbatası Ruznameye alınarak maddeleri aynen kabul ve Heyeti umumiyesi tâyini esami ile reye vazolunarak te-neffüs için celse tatil olundu.

İkinci Celse

Faik Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinik muhacirine verilecek avans hakkındaki lâyi-hai kanuniyenin bir redde karşı yüz doksan üç

reyle kabul olunduğu tebliğ olundu. Üsküdar Mebusu Hacı Arif Beyin mazbatası intihabiyesi dahi kıraat ve mebusluğu kabul olundu.

Muhacir ve mülteçilerin askerliklerine ve eîrat ile zâbitanın münasebetlerine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbataları müzakere edile-rek aynen kabul olundu.

Pazartesi günü inikat edecek bir celsei hafiyede Heyeti Vekile tarafından siyaseti dahiliye ve hariciye hakkında izahat ita kılınacağı tebliğ olunarak celse tatil edildi.

Reisisani Kâtip Kâtip
Dr. Adnan Feyyaz Âli M. Rağb

REİS — Zaptı sabık aynen kabul olundu.

7. — MUHTELİF EVRAK

1. — *Düşmandan kurtarılan yerlerden gelen teşekkür telgrafları.*

REİS — Düşmandan tahliş edilen mahallerden mevрут teşekkür telgrafnameleri var. Nere-lerden geldiklerini okuyalım -

Adapazarı ahalisinden, Karamürsel Belediye riyasetinden, Karamürsel kaymakamlığından. Bunlara tabii Divanı Riyasetçe cevap yazılır efendim.

2. — *Bayram tebrikine dair telgraflar*

REİS — Bayram tebriki telgrafları var. On-lara da alelusul cevap yazılır.

3. — LÂYİHALAR

1. — *Haziran, Temmuz ve Ağustosta, Müda-faai Milliyeden maada hidematı umumiyei dev-let için on milyon liralık avans verilmesine dair kanun lâyihası*

REİS — Efendim, Haziran, Temmuz ve Ağustosta Müdafaai Milliyeden maada hidematı

umumiyei devlet için on milyon liralık avans itası hakkında Hükümetten bir lâyihai kanuniye geldi, bunu da Muvazenei Maliye Encümenine havale ediyoruz.

5. — TEZKERELER

1. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Beyşehir'i'nin Manastır karyesinden Şeyh Hacı Ali ve rüfekasının evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

2. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Çolak Hacı namı diğer Artık Ömeroğlu Mevlûd'un evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

3. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hacı Mehmedoğlu Abdullah ve Mehmedoğlu Topal İdris'in evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

4. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Muhtar Şekûroğlu Haralambos'un evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

5. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hasan-oğlu Kör Abdullah hakkındaki evrakı hükmiyesinin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

6. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Hasib-oğlu İbrahim ve rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi*

7. — *Hiyaneti vataniyeden mahkûm Akbaş mahallesinden Emir'in Ahmed ve rüfekası hakkındaki evrakı hükmiyenin gönderildiğine dair Adliye Vekâleti tezkeresi.*

REİS — Hiyaneti vataniye ile mahkûm Şeyh Hacı Ali, Mevlüt, Hacı Ahmedoğlu Abdullah, Haralambos, Kör Aptullah, İbrahim, Ahmed haklarında mevрут evrakı hükmiye var. Bunları da Adliye Encümenine gönderiyoruz.

8. — MAZBATALAR

1. — *Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin, Cinayet mahkemelerinin sureti teşkili hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/305)*

REİS — Abdülkadir Kemali Beyin Cinayet mahkemeleri teşkilâtı hakkında teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encü-

meni mazbatası var, bunu okuyalım efendim.

Lâyiha Encümeni mazbatası

Müceddeden teşkil edilecek cinayet mahkemeleri heyetinin birer reis ile ikişer âzadan terkihi ve bu teşkilâtın âzami iki sene zarfında bütün mehakime teşmili lüzumuna dair Kastamonu Mebusu Abdülkadir Kemali Beyin teklifi kanunisi encümenimizce şayanı müzakere görülmekle Adliye Encümenine lüzumu havalesi tezekkür kılındı.

20. VI. 1337

Lâyiha Encümeni

Reisi
Lâzistan
Esad

Mazbata Muharriri
Yozgad
Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

REİS — Efendim, Lâyiha Encümeni mazbatası mucibince teklifi mezkûrun Adliye Encümenine havalesini kabul buyuranlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir.

2. — *Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, metrenin memleketimizde tul vahidi kıyasisi olarak istimaline dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/314)*

REİS — Operatör Emin Beyin, metrenin istimali hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası.

Lâyiha Encümeni mazbatası

Arşın ve endazenin mevkii istimalden ref'ile tül vahidi kıyasisi olarak yerlerine metrenin istimali lüzumuna dair olan ve alekser manifatura ticarethaneleriyle esnaflar tarafından istimal edilerek envai suüstimalâta sebebiyet veren mikyasatı muhtelifenin te'lif ve mikyası vahit haline ifrağımı temin eden, Bursa Mebusu Emin Beyin teklifi encümenimizce şayanı müzakere görülmekle İktisat ve Dahiliye encümenlerine havalesi tezekkür ve Heyeti Celileye takdim kılındı.

22. VI. 1337

Lâyiha Encümeni Reisi
Lâzistan
Esad

Mazbata Muharriri
Yozgad
Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

VEHBİ Ef. (Konya) — Her millet kendi arşını ile ölçer, kendi terazisiyle tartar, binaenaleyh gayrın terazisine ve arşınına ihtiyaç yoktur. Bununla beraber her işimiz bitmiş, esnafın arşını, metresi, endazesıyla uğraşmak mı kalmış? Bunun burada müzakeresine lüzum yoktur.

MUSTAFA B. (Tokad) — Ama, aldanyoruz.

REİS — Rica ederim Mustafa Bey, söz kesmeyiniz.

VEHBİ Ef. (Devamla) — Hiç aldanmıyorsunuz. Hayır, rica ederiz, yapacaksak Meclisin şaniyle mütenasip bir müzakerede bulunalım. Arşın kalksın, metre olsun. Bunun ne mânası var? Ben bunda mâna görmüyorum.

HACI TEVFİK Ef. (Kângırı) — Efendim, biz, Meşrutiyetin bidayetinden beri birkaç şey tahvil ettik. Saati tahvil ettik, seneyi tahvil ettik. Bundan ne fayda gördüysek arşının metreyle tahvilinden de o kadar fayda istihsal edebiliriz. Mamafih bana kalırsa - ben mikyasattan çok anlamam ama - Hükümetle ahali bir mikyas kabul etmelidir. Ya Hükümet arşını, okkayı kabul etmeli. Çünkü Hükümetin alışverişinde de bunun çok zararı oluyor. Hükümet kilo ile, metre ile tüccarlarla konturat, pazarlık ediyor. Tüccar da okka ile ahalden alıyor, kilo ile veriyor. Bu birçok yanlışlıkları ve birçok aldanmaları muciboluyor. Her halde hangisini tercih etmek lâzımgelir, onu bilemem, takdir edemem. Zannedersen İngilizler her sene parlamentosuna metre ile yarda gelirmiş, hâlâ yarıdayı metreyle tahvil edemediler. Bu mikyasatın tahvilinde biraz teenni etmek lâzımgelir. Bizim için metre mi enfa'dır, yar da mı enfa'dır, arşın mı enfa'dır? Onu düşünmeliyiz.

TUNALI HİLMİ B. (Bolu) — Abdülâziz zamanından beri teenni olunuyor.

REİS — Kesmeyin rica ederim, Hilmi Bey.

TEVFİK Ef. (Devamla) — Bu mikyasatın ihtilâfı birçok yanlışlıklara sebebiyet veriyor. Bence bu mikyasatı tevhidetmelidir.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, bendeniz tul vahidi kıyasısi makamında metre nin kabulü için teklifi kanunımı yaparken esbabı mucibe meyanında kilodan, kileden, litreden ve saireden de bahsettim. Hakikaten efendim, bizim memleketimizde ölçüler pek muhtelifdir. Meselâ bendeniz bildiklerimi arz edeyim : Afyon Karahisarında okka denilince dört yüz

otuz dirhemdir. Konya'nın altı kilesinde bir İstanbul kilesi fark ediyor. Bunu da Bursa'da belediye reisi iken Konya'dan iase için getirtmiş olduğumuz buğdaydan biliyorum. Ona göre hesabediyordum. Yani bizim Bursa'nın altı kilesiyle Konya'nın altı kilesi arasında tam bir kile farkı var. Sonra Akşehir kilesi var. Akşehir'de kile denilince on demirliden bir kile oluyor. Sonra birçok yerlerde batman hesapları var. Binaenaleyh ne hacım, ne sıklet, ne tul itibariyle vahidi kıyasilerimiz muayyen değildir. Bendeniz kilo veya okka hakkında da yine katı bir karar vermemizi düşündüm. Fakat bir kilonun bin gram olduğunu, bir okkının 1 280 gramdan ibaret olduğunu ahaliye anlatmak biraz müşküldür ve bu hal birçok ihtikârlara sebebiyet vermektedir. Onun için en kolay olmak üzere metreyle teklif ediyorum. Şimdi bizde üç tane tül vahidi kıyasısi var; metre, endaze, arşın. (Bir daha var, yarda sadaları) Bilmem efendim, olabilir. Bilmediklerim de vardır. Şimdi efendim, bendeniz bir vakaya şahid oldum, gayrimüslim bir tüccar bir müslümana mal satıyordu, arşın üzerinden hesabediyor, endaze ile ölçüyordu, müdahale ettim. Niçin böyle yapıyorsunuz? dedim. A... efendi yanlışlık oldu, dedi. Sırtında yumurta küfesi yok ya, dönüverdi. Bunun için ahalemiz çok aldanyor. Çok yanlışlığa, suiistimale uğruyor.

Sonra Vehbi Efendi hazretleri iktisadi mesaili yalnız millî bir mesele diye düşünüyor, hiç öyle değil, bazı mesailde - kendilerinin aflarına mağruren söylüyorum - çizmeden yukarı çıkmasalar çok iyi edecekler. Bugün iktisadi mesail cihanşümul bir meseledir. Bugün umum dünya metre sistemi kullanırken niçin biz kullanmıyalm? Evet Tefvik Efendi hazretleri de yarıdan bahsettiler. İngilizlerin kendilerine mahsus bir ölçüsü vardır. Fakat İngiltere'de metre denince anlarlar. Fakat arşın denince, endaze denince bilmem keser sapı denince anlamazlar. Binaenaleyh bu, ahalemizin lehinedir. Büyük bir külfet değildir. Herkes bunu kolaylıkla anlayabilir. Bir metrenin bir buçuk arşından ibaret olduğunu herkes bilir. Bunu tatbik edelim. İnşallah ileride de kiloyu, kileyi, litreyi ve saireyi de birleştirelim. Mesele hallolsun bitsin. Parayı tevhid ettik, fena mı oldu, arkadaşlar?.. (Muvafık sadaları)

REİS — Söz almış daha sekiz on arkadaşı-
mız var. Gaziantep Mebusu Yasin Beyin bir tak-
riri var, onu okuyacağız :

Riyaseti Celileye

Meselenin en ziyade alâkadâr olduğu İktisat
ve Dahiliye encümenlerine havalesiyle müzake-
renin kifayetini teklif ederim.

27 Haziran 1337

Gaziantep Mebusu
Yasin

REİS — Müzakereyi kâfi görenler lütfen
ellerini kaldırsın (Muvafık sadaları) müzakere
kâfi görülmüştür.

Lâyiha Encümeninin kararı mucibince tekli-
fin İktisat ve Dahiliye encümenlerine havalesini
kabul buyuranlar ellerini kaldırsın. (Kabul sa-
daları) İktisat ve Dahiliye encümenlerine havale
edilmiştir.

3. — Edirne Mebusu Şeref Beyin vize mua-
melesinin Meclis Divanı Muhasebat Encümenince
icrası hakkında kanun teklifi ve Lâyiha Encü-
meni mazbatası (2/310)

REİS — Edirne Mebusu Şeref Beyin Divanı
Muhasebat vazifesinin Meclise rüyet edilmesi
hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna
dair Lâyiha Encümeni mazbatası var okuya-
cağız.

VEHBİ B. (Karesi) — Reis Bey; böyle ev-
rakı vâride ile Meclisin vakti geçiyor. Bu şayanı
müzakere denilmiş, hangi encümene gidecekse
oraya gider. Reddolunursa o vakit okunur ve
müzakere edilir. Mademki reddedilmemiş aidol-
duğu encümene gider.

REİS — Fakat encümen mazbatalarını bir
kere okumak lâzım. Encümenler mazbatalarını
okumak için yazıyorlar.

VEHBİ B. (Karesi) — Nazarı dikkate alın-
dıktan sonra aidolduğu encümene gitmesi lâ-
zımdır.

REİS — Rica ederim bu mazbataları okur-
sak zannederim ki encümenleri boş yere işgal et-
memiş oluruz.

Lâyiha Encümeni mazbatası

Divanı Muhasebat teşekkül edinceye kadar
Devletin bileümle masarifinin Büyük Millet Mec-
lisince teşekkül edecek bir Divanı Muhasebat
Encümeni tarafından kontrol ve vize edilmesi

lüzumuna dair olan ve muhafazai hukuku Hazi-
ne noktasından vârit görülen Edirne Mebusu
Şeref Beyin 29 Mayıs 1337 tarihli takriri encü-
menimize şayanı müzakere görülmekle Kava-
nini Maliye Encümenine lüzumu havalesi tezek-
kür olundu. 22 Haziran 1337

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esad Süleyman Sırrı
Kâtip
Ertuğrul
Necib

REİS — Etendim, buna dair Malatya Me-
busu Sıtkı Beyin de bir takriri var, okuyacağız :

6. — TAKRİRLER

1. — Malatya Mebusu Sıtkı Beyin Maliye
ve Müdafaai Milliye Vekâletlerinin her üç ay-
da bir sarfiyatını kontrol etmek üzere Mecliste
bir Tetkiki Hesabat Encümeni intihab olunması-
na dair takriri.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

Maliye ve Müdafaai Milliye Vekâletlerinin
sarfiyat ve taahhüdatını mübeyyin her üç mah-
ta bir kere raporlarını tanzim ve bu raporları
dahî tetkik ve neticeci tetkikatlarını hâvi tanzim
edeceği mazbatayı tabî ve Heyeti Celile âzasına
tevzi ve şu suretle eiheti maliyedeki kontrol va-
zifemizi ifa edebilmek için âzası şubelerinden in-
tihab olunmak üzere beş kişiden mürekkep Tetki-
katı Hesabat namıyla bir encümen teşkil edilme-
sini teklif eylerim. 27 Haziran 1337

Malatya Mebusu
Sıtkı

REİS — Muvafık görürseniz mazbatayı bu
takrirlle beraber Kavanini Maliye Encümenine
gönderelim. (Muvafık sadaları) Kavanini Ma-
liye Encümenine havale edilmiştir.

4. — Kastamonu Mebusu Doktor Suad Beyin
mütেকaidin, eytam, eramîl ve mazulîn maaşları-
na mukabil arazi verilmesine dair kanun teklifi
ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/312)

REİS — Doktor Suad Bey ve rüfekasının
mütেকaidine arazi tevzii hakkındaki tekliflerinin
şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encü-
meni mazbatası var.

KADRİ B. (Diyarbakir) — Beyefendi, Lâyiha Encümeni geçenlerde buna dair bir teklifi reddetmişti. Şayanı müzakere değil demişti, şimdi nasıl oluyor da bunu kabul ediyor?

Lâyiha Encümeni mazbatası

Hazineden tekaüt, mazuliyet, eytam ve eramil maaşı alanlara terk eyliyecekleri maaşa mukabil arazii metruke ve mahluleden arazi verilmesi lüzumuna dair Kastamonu Mebusu Doktor Suad Beyin ve rüfekasının encümenimize muhavvel 14 Haziran 1337 tarihli altı maddelik lâ-yihai kanuniye ve esbabı mucibesi mütalâa ve tetkik olundu.

Aldıkları maaşın cüz'iyeti dolayısıyla bir türlü terfihi saadet ve hayatlarına muvaffak olunamayan ve ekserisinin emlak ve arazileri işgal ve istilâyî ecanipte kalmasından dolayı me'vasızlık yüzünden anavatana iltica etmiş olan sınıfı mütekaiddinin iskân ve ivaları hakikaten temini refahlarının ve binnetice iskân edildikleri yerler halkının gerek fikren ve gerek iktisaden terakki ve tenmiyelerini mucibolacağı cihetle teklifi mezkûr vârit ve şayanı müzakere görülmekle taallûku hesabıyla Kavanin ve Muvazenei Maliye ve İktisat encümenlerine lüzumu havalesi tezekkür kıldı.

22 Haziran 1337

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esad Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

REİS — Efendim, tensip buyurursanız, Kavanin ve Muvazenei Maliye encümenlerine havale edelim (Muvafık sadaları) Havale edilmiştir.

5. — *Mersin Mebusu Salâhattin Beyin, Hapisanelerin ıslahı ve Bursa Mebusu Operatör Emin Beyin, Hapisanelerin imalâthane haline ifrağına dair kanun teklifleri ve Lâyiha Encümeni mazbataları (2/205, 2/308)*

REİS — Mersin Mebusu Salâhattin Beyin hapisanelerin ıslahı hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var.

OPERATÖR EMİN B. (Bursa) — Efendim, bendenizin de bu yolda bir teklifim vardı. Tabi

ve tevzi olundu. Müsaade buyurulursa bununla tevhid edelim, hepsini birden müzakere edelim. Lûtfen tebliğ buyurun da tevhid edilsin.

REİS — Efendim, Doktor Emin Beyin böyle bir teklifi kanunisi varmış. Muvafık görüyorsanız bunu da onunla tevhid edip esnayı müzakere ikisini beraber müzakere edelim.

HASAN BASRİ B. (Karesi) — Tabedilirse iyi olur.

REİS — Peki efendim, bunu da tabettirelim.

6. — *Kângırı Mebusu Tefvik Efendi ve rüfekasının, müftülerin muamelei tekaüdiyeden istisnalarına dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/315)*

REİS — Kângırı Mebusu Tefvik Efendi ile rüfekasını, müftülerin muamelei tekaüdiyeleri hakkındaki teklifinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeni mazbatası var.

Lâyiha Encümeni mazbatası

Bilûmum müftülerin ifayi vazaifi iftaya muktedir olamıyacak derecede alil ve mariz oldukları fennen ve bilmuayene sabit olmadıkça tekaüde sevk edilmemeleri lüzumuna dair Kângırı Mebusu Tefvik Efendinin encümenimize muhavvel teklifi kanunisi mütalâa ve tetkik olundu.

Bir memurun tekaüde sevk edilebilmesi için kırk beş sene ifayi hizmet veyahut sinni altmış beş yaşını tecavüz etmek meşrut ise de müftülerin bu kaydı kanuniden istisnaen ve bilmuayene icrayı tekaütleri muvafık olmakla teklifi mezkûr encümenimize şayanı müzakere görülmüştür.

20 Haziran 1337

Lâyiha Encümeni Reisi Mazbata Muharriri
Lâzistan Yozgad
Esad Süleyman Sırrı

Kâtip
Ertuğrul
Necib

REİS — Efendim, bunu Muvazenei Maliye Encümenine havale etmek lâzımgelir. (Şeriye Encümenine sadaları) Şeriye ve Muvazenei Maliye encümenlerine gönderiyoruz.

BİR MEBUS BEY — Reis Bey, Muvazenei Maliye ile alâkası yok.

REİS — Tekaüt maaşlarına onlar bakıyor.

BİR MEBUS BEY — Kavanini Maliye Encümenine.

REİS — Peki efendim, Şeriye ve Kavanini Maliye encümenlerine havale edeceğiz.

7. — *Antalya Mebusu Halil İbrahim Beyin, Matbuat Kanununun tadiline dair kanun teklifi ve Lâyiha Encümeni mazbatası (2/307)*

REİS — Antalya Mebusu Halil İbrahim Beyin, Matbuat Kanununda teminat akçesi maddesinin ilgası lüzumu hakkındaki teklifi kanunisinin şayanı müzakere olduğuna dair Lâyiha Encümeninin mazbatası var :

Lâyiha Encümeni mazbatası

Matbuat Kanununun neşriyattan teminat akçesi alınması lüzumuna mütedair olan maddesinin ilgası lüzumuna dair Antalya Mebusu Halil İbrahim Beyin encümenimize muhavvel teklifi kanunisi neşriyatın serbesti ve tâminini ve bu suretle lisanı millet demek olan matbuatın daha ziyade intişarını müstelzim olacağı cihetle encümenimizce şayanı müzakere görülerek encümeni aiddine tevdi kılınmak üzere Riyaseti Celileye takdim kıldı.

20 Haziran 1337

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata Muharriri
Lâzistan	Yozgad
Esad	Süleyman Sırrı

Kâtip
Mardin
Necib

REİS — Efendim, tabii Dahiliye Encümenine havale edeceğiz. (Muvafık, sadaları) Havale edilmiştir.

4. TEKLİFLER

1. — *Elâziz Mebusu Rasim Beyin, memaliki Osmaniyeden düşman istilâsına mâruz kalan mahaller ahalisinden hâkimiyeti Osmaniyede bulunan memleketlere hicret etmiş olanların muhacir addine ve muhacirin hakkındaki müsaadati kanuniyeden istifade etmelerine dair kanun teklifi (2/319)*

REİS — Elâziz Mebusu Rasim Beyin muhacirin hakkındaki bir teklifi kanunisi var. Onu da Lâyiha Encümenine gönderiyoruz.

Efendim, bundan sonraki Celsede Hükümet tarafından beyanatta bulunulacaktır. On dakika teneffüs edelim, diğer Celsede samiin salonu tahliye etsin.

(İkinci, üçüncü, dördüncü celseler hafidir.)

BEŞİNCİ CELSE

Açılma saati : 9,45 sonra

REİS — Reisisani Doktor Adnan Beyefendi

KATIPLER : Haydar B. (Kütahya), Feyyaz Âli B. (Yozgad)

REİS — Celseyi küşadediyorum.

9. — BEYANAT

1. — *Hariciye Vekili Yusuf Kemal Beyin harici siyaset hakkında beyanati*

Buyurunuz, Yusuf Kemal Bey.

HARİCİYE VEKİLİ YUSUF KEMAL B.
(Sinob) — Hükümetimiz siyaseti hariciyemiz hakkında Meclisi Âlinize umumi ve muhtasar bâzi malûmat vermeyi vazifesi cümlesinden ad-detti. Ve beni bu hususa memur etti. Mâruzatım hemen yalnız siyaseti hariciyemize mütalallik olacaktır.

Büyük Millet Meclisi Hükümetinin Şark Devletleriyle olan münasebattan; evvelâ müttelik ve kardeş Afganistanla olan münasebetimiz eskisi gibi pek iyi bir halde devam ediyor. Rusya Devleti ile olan münasebatımız 16 Mart 1337 tarihinde akdedilen muahede ile tesbit edilmiş olan muhadenet esasları dairesinde cereyan ediyor. Sovyet Rusyanın Büyük Millet Meclisi Hükümeti nezdine göndermiş olduğu sefir (Naçarnarus) cenapları son günlerde Ankara'ya vâsil oldu. Müstereken dostluğumuzu daha ziyade takviyeye çalışıyoruz. Bir iki güne kadar Meclisi Âlinize gelecek olan muahedenin kabul ve tasdikini mütaakip iki milletin birbiriyle olan muamelâtını teshile hadim mukavelâtın akdine teşebbüs edeceğiz.

Cenubi - Kafkas Cumhuriyetleriyle olan münasebatı siyasiyemize daha sarîh ve daha muntazam bir şekil vermek üzereyiz.

Komşumuz İran Devletiyle yakında münasebatı muntazama tesisini ümitmekteyiz. Londra'ya azimetlerinde yedlerine verilmiş olan salâhiyetnamelerde sarahaten tâyin edildiği veçhile Londra Konferansı nezdinde Türk Milletinin hukukunu müdafaaya memuriyet ve bu sıfatla muahede ve mukavele akdine mezuniyet verilmiş olan muhterem Selefim Sami Beyefendinin

Avrupa'da imza etmiş olduğu itilâfnamelerin salâhiyeti haricinde ve talimatı hilâfında olduğu görülerek Hükümet ve Meclisinizce reddedildiği malûmunuzdur.

Hükümetimiz Fransa Cumhuriyeti Hükümetini bizimle, şekli ve muhteviyatı her ne olursa olsun bir itilâfname akdine kalkışmasını, aramızdaki hali harbi izale etmeyi arzu eylediğine delil addiyle Hükümeti müşarünileyhaya Misaki Millî dairesinde bâzi tekliflerde bulunmuştuk. Bu tekliflere kabul veya ret yollu bir cevabı resmî henüz verilmedi. Fakat bu arada Zonguldak'taki Fransız askerlerinin kısmı âzamının geriye alındığını öğrendik ve Ankara'ya gelen muteber bir Fransızla da hususi mükâlemeler halinde iki millet arasındaki hali harbin izalesi çarelerini taharri ettik.

İtalya'nın da memleketimizdeki askerlerini çekeceğine dair son günlerde vermiş olduğu va'adin incazına intizar etmekteyiz. Avrupa veya İstanbul ajanslarından naklen deveran etmekte olan şayiattan Hariciye Vekâletine henüz resmî ve ciddî bir malûmat yoktur. Bâzi yerlerde bizi, sözümüzde durmamakla itham etmek istiyorlar. Türk ve Müslüman, sözünün eridir ve bu seciyesi dost ve düşman bütün cihanın müsellemidir. Türk ve Müslüman, ahdine vefa eder. Fakat bu ahit, şerait dairesinde yapılmış, söz yolu ile verilmiş-olmak lâzımdır. Hükümetimiz Meclisi Âlinize hiçbir veçhile izafe edilemeyecek olan akval ve efal ile biz mültzem olamayız. Siyaseti hariciyemizin anahtarlarının ne olduğu İcra Vekilleri Heyeti Reisi Paşa Hazretleri tarafından 30 Mayıs 1337 tarihinde Meclisi Âlinizde izah buyurulmuştu. Muhterem Reisimizin bu beyanatını tekrar kabîlinden olarak müsaadenizle yalnız şunu arz edeceğim : Takibettiğimiz ve edeceğimiz siyaset, Türkiye Büyük Millet Meclisince ve umum milletçe vâzi ve kabul edilmiş olan esaslardan ayrılamaz. Davamız, millî hudutlarımız dâhilinde istiklâli kâmilimiz ve hâkimiyeti tammemiz ve her türlü

müdahalâttan âzade olarak inkişafımızdır. Siyaseti hariciyemiz bu dâvanın tazammun ettiği metaneti milliyeyi istihsalden başka bir gayeyi güdemez. Bunun içindir ki, bu dâvamızın meşruiyetini fiilen, resmen, cidden teslim edenlerle tabii dost oluyoruz ve olacağız. Hakkımızı zorla elimizden almak istiyenlere vermemeye çalışacağız ve vermiyeceğiz. Hürriyet, istiklâl ne demek olduğunu bilen milletlerin er ve geç mutlaka bizim hakkımızı da teslim edeceklerine kaniiz. Sahai medeniyette bir an evvel biz de ilerlemek istiyoruz. Ana topraklarına hâkim olmasını arzu eden ve buna karar veren Türk Milleti bunun cihan tarafından kabul edildiğini gördükten ve bunu istihsal ettikten sonra cihanın fenniyatından, cihanın sermayesinden elbette istifade edecektir.

Siyaseti hariciye hakkında söyliyeciğim sözler bunlardan ibarettir. (Şiddetli alkışlar)

2. — İCRA VEKİLLERİ MUAMELÂTI

1. — *Hükümete beyanı itimadedilmesi*

REİS — Efendim, bir takrir var.

Riyaseti Celileye

Verilen izahat kanaatbahş olduğundan Hükümete bilâkaydüşart beyanı itimadedilmesini talep ve teklif eyleriz. 27-28 Harizan 1337

Edirne	Canik	Trabzon
Mehmed Şeref	Mehmed	Nebizade Hamdi
Bitlis		Saruhan
Resul		Avni

REİS — Kabul edenler lûtfen el kaldırsın. Bilittifak kabul edilmiştir.

Perşembe günü içtima etmek üzere celseyi tatil ediyorum.

(Zevalî saat 10 sonrada içtimaa nihayet verilmiştir.)